

IV. KONFERENCIJA SOCIJALNIH RADNIKA SIROMAŠTVO, SOCIJALNA ISKLJUČENOST I SOCIJALNI RAD

Opatija, 04.- 06. listopada 2010.

Hrvatska udruga socijalnih radnika organizirala je IV. godišnju konferenciju socijalnih radnika od 04. do 06. listopada 2010. godine u Opatiji. S obzirom da su Europski parlament i Vijeće Europske unije tu godinu proglasili godinom borbe protiv siromaštva, tema konferencije bilo je upravo siromaštvo i socijalna isključenost te uloga profesije socijalnog rada u borbi protiv ovih socijalnih rizika. Kako je tema konferencije vrlo aktualna i važna za profesiju socijalnog rada, izlaganja su obuhvatila različita područja djelovanja ustanova socijalne skrbi i civilnog sektora s ciljem uključivanja i brige za socijalno osjetljive skupine. Tijekom tri dana 300 sudionika konferencije imalo je priliku sudjelovati u 30 usmenih izlaganja, 4 radionice, 8 poster prezentacija i 1 okruglom stolu. Organizirani su posjeti dvjema ustanovama, a novost u prezentaciji sadržaja i organizaciji bila je projekcija filma *Na rubu* Tomislava Žaje koji se dobro uklopio u temu konferencije budući da je filmom na vrlo živopisan način prikazan život beskućnika.

Izvrstan uvod u temu i prvog i drugog dana konferencije dala su plenarna predavanja. Vrlo zanimljivo i informativno plenarno predavanje održao je Zoran Šućur, profesor na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu. Izlaganjem je dao pregled osnovnih pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti u Hrvatskoj te naznačio ulogu socijalnog rada u politici spram siromaštva i socijalne isključenosti. Naveo je kako se u razdoblju od 2002. do 2008. godine može govoriti o trendu stagnacije i blagog smanjenja stopa objektivnog i izraženijeg smanjenja subjektivnog siromaštva, dok su u istom razdoblju stope siromaštva porasle među rizičnim skupinama, posebice kod samačkih kućanstava i jednoroditeljskih obitelji. Međutim, 2009. godine učinci ekonomske krize utjecali su na promjene u opsegu i profilu siromaštva. Naime, povećao se broj siromašnih uz porast rizika siromaštva među radnoaktivnim stanovništvom. Veća kućanstva s nižim primanjima te obitelji s većim brojem djece također teže podnose nepovoljne učinke krize. U drugom dijelu predavanja Z. Šućur usmjerio se na širi i obuhvatniji koncept socijalne isključenosti te naveo poteškoće u operacionalnom određenju ovog pojma. Ukazao je kako su radnotržišni i obrazovni sustavi najsnažnije povezani s pojavom siromaštva i socijalne isključenosti. Zaključno je naveo kako uloga socijalnog rada u ublažavanju siromaštva i socijalne uključenosti obuhvaća poticanje zapošljavanja i radne aktivacije nezaposlenih korisnika, adekvatnu dohodovnu potporu u podmirivanju osobnih potreba, razvoj usluga za starije i osobe s invaliditetom, zaštitu standarda jednoroditeljskih obitelji i obitelji s djecom, zagovaranje prava isključenih osoba te povezivanje različitih dionika u oblikovanju i provedbi politika protiv siromaštva i isključenosti.

Vrlo zanimljivo plenarno predavanje pod nazivom »Što je socijalno u socijalnoj politici Europske unije?« održala je Vesna Leskošek, profesorica na Fakultetu za socijalni rad Sveučilišta u Ljubljani. Polazeći od ciljeva politike EU-a navedenih u Lisabonskoj strategiji, kritički se osvrnula na njen sadržaj i provedbu. Opisujući modele Lisabon I i Lisabon II, komentirala je konceptualne pomake koji su imali utjecaj na praksu i teoriju socijalnog rada prateći ih kroz nekoliko točaka: (1) od blagostanja do modernizacije, (2) od nezaposlenosti do aktivacije (3) od socijalnih davanja do socijalnih transfera (4) od radničkih/radnih prava do fleksibilnosti (5) od siromašnih do gubitnika. Ukazala je kako modernizacija predstavlja otpuštanje i napuštanje koncepta socijalne države, odnosno konceptata socijalne pravde, jednakosti i solidarnosti. Prema riječima V. Leskovšek, pomak od nezaposlenosti prema aktivaciji uvažava mogućnost da su nezaposleni aktivni, ne kategorizira ih se kao one koji ne rade. O socijalnim pravima ne govori se na način da siromašni imaju prava na pomoć, već se govori u terminima transfera od bogatih prema siromašnima.

Najviše reakcija sudionika konferencije izazvala je osvrtom na koncept »fleksibilnosti rada« i pomak u kojem se ne govori o radničkim pravima, nego o fleksibil-

IV. konferencija socijalnih radnika siromaštvo, socijalna isključenost i socijalni rad

nosti. Ilustrirala je navedeno primjerom Danske koja je od progresivnijih zemalja postala država s nižom socijalnom zaštitom. Upozorila je kako su uvođenjem privremene agencije za zapošljavanje u Danskoj zaposlenici imali priliku dobiti posao, ali su pri tom bez ikakve zaštite radnih prava, prepušteni tržištu. Nacionalnim zavodima za zapošljavanje u interesu je da agencije za privremeno zapošljavanje što više rade jer se time smanjuje nezaposlenost, no ništa ih ne obvezuje na nužnu zaštitu radnika. Time se ne smanjuju, nego povećavaju šanse za siromaštvo i socijalnu isključenost. Posljedično, s obzirom na veću kompetitivnost onih koji radnike plaćaju manje, a proizvode više, V. Leskovšek dovela je u pitanje smislenost gospodarskog rasta primjerima i pitanjem *donosi li više gospodarskog rasta blagostanje svim stanovnicima neke države?* Zaključila je kako od gospodarskog rasta siromašni najčešće nemaju ništa te da rad ne znači nužno izlazak iz siromaštva. Izuzetno zanimljivo i provokativno predavanje popratila je osvrtom na sve složeniju ulogu i poziciju struke socijalnog rada kako općenito, tako i u pregovaranju i zagovaranju socijalnih prava.

Okrugli stol koji je pobudio najveći interes i aktivno sudjelovanje sudionika vezan je uz trenutno vrlo aktualnu temu reforme sustava socijalne skrbi, a moderirale su ga Marina Ajduković, Tatjana Katkić Stanić i Kristina Urbanc. Uvodno su M. Ajduković i K. Urbanc iznijele iskustva prikupljena u fokusiranim grupama o provođenju reforme u nekoliko dosadašnjih centara za socijalnu skrb. Naglasile su važnost promjene paradigme u radu s korisnicima nasuprot odnosu prema reformi kroz administrativna rješenja. Drugim riječima, smatraju da promjena zakonskog okvira sama po sebi nije dovoljna za uspješnu reformu, već da reformu zakona mora pratiti i reforma vrijednosti pri pružanju pomoći korisnicima te promjena u obrazovanju ljudi u sustavu. Voditeljice okruglog stola u prvi su plan stavile individualizaciju pristupa pri reformiranju centara za socijalnu skrb jer svaka ustanova najbolje može prilagoditi generalne smjernice svojim potrebama i mogućnostima s ciljem postizanja optimalnih rješenja. Pažnja je posvećena suvremenim pristupima u radu s korisnicima koji se trebaju integrirati u praksu socijalnog rada: holističkom pristupu te konceptima osnaživanja, uključivanja korisnika, poštivanja korisničke perspektive pri radu na individualnom planu rada s korisnicima. Nakon izlaganja voditeljica okruglog stola razvila se živa rasprava tijekom koje su sudionici izmijenili iskustva u provedbi reforme. Kolege iz centara za socijalnu skrb koji su već implementirali podjelu na prednji (prijemni) i stražnji ured govorili su o svojim iskustvima s reformom. Primjerice, unatoč negativnim očekivanjima koja prate većinu velikih promjena, neki sudionici okruglog stola iznijeli su zadovoljstvo funkcioniranjem prednjeg, prijemnog ureda. Međutim, iznesene su brojne dileme vezane uz stražnji ured, poput pitanja može li biti specijalizacije u stražnjim uredima, tko će se baviti, primjerice, stručnim radom vezanim uz probleme siromaštva u okviru njih.

Istaknuta je važnost uvođenja promjena, ali i brige za socijalne radnike u procesu prilagodbe na nov način rada, pri čemu će socijalni radnici kvalitetnije pristupati korisniku budu li zadovoljniji svojim poslom. Neke sudionike zanimala je primjena reforme u drugim ustanovama socijalne skrbi. Također, izražena je i potreba da se jasnije predstavi reforma sustava socijalne skrbi kao cjelina te da se pažnja posveti i ostalim ustanovama u sustavu jer se stječe dojam da se najviše pažnja usmjerilo na centre za socijalnu skrb.

Usmena izlaganja na konferenciji realizirana su kroz šest sekcija. Prikazani su različiti programi ustanova socijalne skrbi i civilnog društva kojima se nastoji potaknuti socijalno uključivanje korisnika te aktivnosti kojima se nastoji podržati uključivanje socijalno osjetljivih skupina. Na sekcijama je naglašena potreba za ostvarivanjem bolje suradnje između sustava socijalne skrbi i ostalih sustava kao što su zdravstvo, pravosuđe i obrazovanje s ciljem planiranja i izvođenja socijalnih programa. Govorilo se i o potrebi osuvremenjivanja administrativnih poslova upotrebom informatičke tehnologije kako bi se reducirao rad »s papirima« i oslobodilo vrijeme za rad s korisnicima. Iskazana je i potreba za dodatnim zapošljavanjem socijalnih radnika s ciljem rasterećenja, rada po normativima i osiguravanja kvalitete rada s korisnicima. U nekoliko je sekcija istaknuta važnost uloge korisnika u procesu promjene pod vidom poštivanja mogućnosti izbora te uz preuzimanje osobne odgovornosti za izbore i odluke. Navedeno je kako pristup socijalnog radnika koji uključuje jednak tretman prema svima (bez obzira na individualne karakteristike i socijalno-kulturološke faktore) ne smanjuje diskriminaciju, već povećava socijalnu isključenost. Dio izlaganja bio je posvećen društvenim grupama pod većim rizicima od siromaštva i socijalne isključenosti kao što su djeca, osobe s invaliditetom, osobe oboljele od HIV-a, žene žrtve obiteljskog nasilja, psihijatrijski bolesnici, starije osobe. Kada se govorilo isključivo o korisnicima koji žive u siromaštvu naglašena je potreba da se u Odjelu za novčane naknade centra za socijalnu skrb uz osiguravanje primarnih životnih potreba potiče aktivacija korisnika i socijalna integracija s ciljem izlaska iz siromaštva. Pri tome je važno osnaživanje korisnika kako bi unaprijedili kvalitetu života. Posebno je istaknuta uloga i važnost obrazovanja u prekidanju začaranog kruga siromaštva te potreba da socijalni radnici zagovaraju obrazovanje korisnika, posebice, djece, članova obitelji korisnika upravo pod vidom izlaska iz siromaštva. Socijalni radnici prepoznali su i istaknuli potrebu za dodatnim obrazovanjem o radu s korisnicima koji žive u siromaštvu i socijalnoj isključenosti.

Kao i proteklih godina organiziran je posjet ustanovama na području Rijeke i Opatije. Posjećen je Dom za psihički bolesne odrasle osobe »Turnić« i Pridvatište za beskućnike »Ruže sv. Franje« u Rijeci te Hrvatski crveni križ – Gradsko društvo Opatija: Klub za starije osobe 60+ u Opatiji. Prilikom posjete Domu za psihički bolesne odrasle osobe održano je izlaganje djelatnica doma o socijalnom uključivanja

IV. konferencija socijalnih radnika siromaštvo, socijalna isključenost i socijalni rad

psihički bolesnih osoba u zajednicu. Osim ove radionice, Radna skupina za izradu novog Etičkog kodeksa socijalnih radnika održala je radionicu u kojoj su iznesena razmišljanja članova povjerenstva o smjernicama za izradu kodeksa vodeći se suvremenim teorijskim načelima i međunarodnim primjerima dobre prakse. Tijekom radionice problematizirano je pitanje uloge Etičkog povjerenstva pod vidom zaštite socijalnih radnika. Branka Sladović Franz održala je radionicu o procjenjivanju i prezentaciji obiteljskih okolnosti u postupcima zaštite djece sucima koji donose odluke u postupcima u kojima je socijalni radnik uključen sa svojim stručnim mišljenjem. Prikazani su rezultati UNICEF-ova istraživanja sa sucima o stavovima prema izdvajanju djece, udomiteljstvu, suradnji sa stručnjacima socijalne skrbi, kriterijima za donošenje odluka, pri čemu je uslijedila bogata rasprava vezana uz suradnju socijalnih radnika i sudaca. Radionicu o terapiji plesom i pokretom održale su Vedrana Kurjan Manestar i Jasna Špoljarić. Radi se o terapiji plesom u kojoj naglasak nije na vještini plesa, dapače poznavanje plesa nije potrebno, već je naglasak na izražavanju unutrašnjeg »progovaranju« o emocijama na neverbalan način. Četvrtu radionicu održao je Zlatko Wild i problematizirao sadržaj profesije socijalnog rada pod vidom stručnosti i kreativnosti u radu unutar sustava socijalne skrbi.

Zaključno se može reći da je ovogodišnja konferencija socijalnih radnika bila mjesto razmjene znanja i iskustva iz područja siromaštva i socijalnog rada. Istaknuti su brojni primjeri dobre prakse u radu sa socijalno isključenim grupama. Također, konferencija je pružila osnovu za rasprave o mogućnostima suradnje između socijalnih radnika zaposlenih u različitim sustavima s ciljem unaprjeđenja usluga korisnicima. Zaključke konferencije kao i knjigu sažetaka moguće je naći na www.husr.hr.

Priredile: Vanja Branica i Eva Andjela Delale

